

УДК 17.022.1+316.485

Е.А. Коваленко

Харківський національний університет радіоелектроніки,
канд. філос. наук, доцент кафедри українознавства

РОЛЬ ЦІННОСТЕЙ У ПОДОЛАННІ СОЦІАЛЬНИХ КОНФЛІКТІВ В ЕПОХУ ПОСТМОДЕРНУ

Цінності в будь-якій історичний період відігравали значну роль у духовному розвитку людини і суспільства. В епоху Постмодерну ускладнення та загострення людських відносин призводить до виникнення конфліктів як у соціальному середовищі, так і у внутрішньому світі людини. Оскільки природа конфлікту знаходиться на стадії вивчення і поступального подолання, людина повинна знаходитись у постійному пошуку вирішення цієї проблеми. При цьому ключ до успіху слід шукати як у процесі самовдосконалення самого себе, спираючись на духовно-моральні цінності, досягаючи при цьому внутрішньої гармонії, так і позитивно впливаючи на навколишнє середовище, поступально вирішуючи конфліктні ситуації, прагнучи до побудови універсально-гармонійного висококультурного суспільства.

Ключові слова: цінності, конфлікт, соціальне середовище, людина, історичний розвиток, культура.

Э.А. Коваленко

РОЛЬ ЦЕННОСТЕЙ В ПРЕОДОЛЕНИИ СОЦИАЛЬНЫХ КОНФЛИКТОВ В ЭПОХУ ПОСТМОДЕРНА

Ценности на различных этапах исторического развития играли большую роль в духовном развитии человека и общества. В эпоху Постмодерна усложнения и обострения человеческих отношений приводит к возникновению конфликтов как в социальной среде, так и во внутреннем мире человека. Поскольку природа конфликта находится на стадии изучения и поступательного преодоления, постольку человек должен находиться в постоянном поиске разрешения данной проблемы. При этом ключ к успеху следует искать как в процессе совершенствования самого себя, опираясь на духовно-нравственные ценности и достигая при этом внутренней гармонии, так и позитивно влияя на окружающую среду, поступательно разрешая конфликтные ситуации, стремясь к построению универсально-гармоничного, высококультурного общества.

Ключевые слова: ценности, конфликт, социальная среда, человек, историческое развитие, культура.

E.A. Kovalenko

ROLE VALUES IN OVERCOMING SOCIAL CONFLICT IN THE POSTMODERN EPOCH

Values played a major role in the spiritual development of a person and society at different stages of historical development. At the postmodern epoch complication and aggravation of human relationships leads to conflicts in the social environment and the inner world of person. So far as the nature of this conflict is at the stage of study and progressive overcoming, so far as the person must be in a constant solving this problem. With this the way to success must be searched both in the improving process of the person based on the spirited-moral values and getting inner harmony and in positive influence on the surrounding environment, gradually solving conflict situations, striving for the construction of universal-harmony highly cultural society.

Key words: values, conflict, social surrounding, person, historical development, culture.

Будь-яка людська спільнота згуртовується не лише єдністю інтересів чи завдяки обміну благами й послугами, що є наслідком розподілу праці, не лише загальними для всіх членів спільноти загрозами і небезпеками, а й певним, більш-менш однаковим розумінням сукупності життєвих завдань і проблем.

Водночас у кожної людини свій світогляд, власний життєвий досвід, свої схильності та уподобання. Але повага й визнання індивідуальних уподобань іншими членами спільноти можливі за наявності загальної системи координат, якою є невидима і невідчутна реальність – єдина система цінностей.

Система цінностей – це світ значень, завдяки яким людина прилучається до чогось більш важливого й неминущого, ніж його власне емпіричне існування, це окультурена констеляція почуттів, емоцій та ідей, істотних для даного суспільства, яка передається з покоління в покоління за допомогою деякої сукупності умовних знаків (символів). Система цінностей – важливий компонент культури і культурного життя. Вона підносить людину, прилучає її до світу духовності. Завдяки цінностям людське існування виходить за межі потреб та інтересів, за межі того, що є необхідним для життя, і того, що вигідно, зручно, ефективно у даний момент. Саме завдяки прилученню до світу цінностей життя окремої людини набуває сенсу. Система цінностей виконує важливу функцію як у житті людського суспільства, так і в житті окремої людини.

За будь-яких змін особистості, пов'язаних з накопиченням нею життєвого досвіду, широчінню та глибиною її переживань, характером знань, навичок і умінь, сформованого світогляду, засвоєних норм поведінки, ціннісні орієнтації надають особистості якісну визначеність, сталість, цілісність. Ця стала сукупність ціннісних орієнтацій, соціальна спрямованість особистості у свою чергу визначаються сталою сукупністю суспільних відносин, у котру вступає людина в процесі своєї життєдіяльності [5, с. 93].

Ще в давнину виникли уявлення про класичну тріаду цінностей, що утворюють основу духовної культури: добро, істина і краса. Саме тут зосереджені справжні людські устремління, можливості виходу людини у царство свободи і подолання нею світу необхідності та своєкористя. Протягом історії людства, як підтверджують матеріали культурно-антропологічних досліджень, неодноразово демонструвалося, що ці головні ціннісні поняття наповнювалися різним, а іноді прямо протилежним змістом. Однак усі соціально значущі мотиви в різних культурах і людських спільнотах набували форми цінностей. Можна стверджувати, що ціннісні поняття є абсолютними характеристиками культури. Яким би низьким не було падіння людини, як би не вирували пристрасті під впливом нестатків, заздрощів, політичних амбіцій і домагань, людство знову й знову звертається до ідеалів прекрасного, справедливого, істинного. Така позиція відповідає класичним формам розвитку знання, мистецтва, філософського мислення.

Не можна не враховувати, що у XIX – XX століттях світ цінностей істотно розширився і збагатився. Значущими стали цінності особистої гідності та індивідуальної свободи. Ідея громадянських прав набула ціннісного змісту і стала важливим критерієм, що використовується для порівняння різних політичних і владних режимів. Шляхи досягнення зазначених вище головних цінностей досить складні. Духовний прогрес за прямолінійною схемою, який втілювався свого часу в ідеології Просвітництва, виявився нездійсненою мрією, фантазією, міфом. У XX столітті знищувалися цілі народи, і це обґрунтовувалося теоріями расової нерівності, неповноцінності певних етнічних груп та класовою доцільністю. Прихильники цих концепцій, як і ті, що контролювали лояльність щодо держави чи політичного режиму на основі ідеологічних критеріїв, також апелювали до абсолютних істин. Тому сучасне суспільство і громадська думка надзвичайно обережно ставляться до будь-яких

декларацій з приводу абсолютних цінностей. Один із найфундаментальніших культурних процесів, що відбувається в сучасних суспільствах, – процес релятивізації ціннісних уявлень, прагнення обмежити їх дію і сенс миттєвими ситуаціями, що часом зводять цінності до матеріальних чи фізіологічних інтересів і потреб.

Розглядаючи більш широке коло людських спонукань, не можна не помітити важливу духовну потребу людини в пошуках й обґрунтуванні сенсу свого власного буття. Людина хоче зрозуміти світ, у якому вона живе. Щоб орієнтуватися у цьому світі, вона повинна знати, що є гарне і погане, які її дії і бажання матимуть підтримку та схвалення спільноти, до якої вона належить, а які обов'язково засуджуватимуться чи навіть потягнуть за собою покарання. Розуміння критеріїв самооцінки й оцінки вчинків інших людей виникає завдяки засвоєнню ціннісного і нормативного змісту культури. Найбільш суттєве значення системи цінностей полягає в тому, що саме в ній зосереджені уявлення людей про сенс їх життя. Завдяки їй остаточно формуються підстави вибору діяльності, який пов'язаний філософією конкретного суспільства, його світоглядними установками. Завдяки засвоєнню системи цінностей людина вирішує для себе питання про те, заради чого вона живе. Оцінка кожного конкретного вчинку набуває змісту лише у співвідношенні зі способом вирішення цього загального світоглядного завдання, яке осмислюється у поняттях “добро”, “правда”, “справедливість”, “краса”, “честь”, “свобода” та ін. Згідно з цими поняттями відповідні вчинки вважаються добрими чи злими, героїчними чи цинічними, прекрасними чи потворними, справедливими чи егоїстичними, а люди, що їх здійснюють, стають носіями відповідних моральних та етичних якостей.

Усвідомлення того, що є «добро», а що «зло» призводить до цілком визначеної поведінки. Якщо це внутрішнє усвідомлення, створюючи «ціннісний стрижень» людського світогляду – тоді це веде до свободи, якщо зовнішньо орієнтований, нав'язаний або взяти ззовні – це буде шлях к «поневоленню». Людина, яка володіє сформованою системою цінностей завжди більш вільна в своїй поведінці [6, с. 66 – 68].

Слід зазначити, що засвоєння ціннісних критеріїв, які пропонуються суспільством, – процес надзвичайно складний та неоднозначний, але необхідний. Якби люди не мали загальних уявлень про добро чи зло, їхнє спільне життя було б просто неможливе. Наявність системи цінностей, втіленої в культурі, – одна з обов'язкових умов збереження кожного суспільства, а розпад цієї системи цінностей – це свідчення про кризовий стан суспільства. Такий розпад призводить до руйнації ціннісних орієнтирів і критеріїв розрізнення правильного і неправильного, доброго і злого, гарного від поганого, корисного від шкідливого тощо. Щоб з'ясувати значення ціннісних критеріїв, важливо мати на увазі, що кожний окремий вчинок сам по собі мотивується більш конкретним спектром спонукань й інтересів. Мотивація вчинку завжди ситуативна, співвіднесена з конкретними обставинами даної людини – суб'єкта цієї дії. При цьому вона може думати про кінцеві моральні категорії, а прагнучи вирішити найближчі завдання, що витікають з певної ситуації, може взагалі не брати їх до уваги. Більше того, багато вчинків здійснюється людьми не з розрахунку, не в результаті обдумування та зважування ситуації, а на основі інтуїції або внаслідок афективної концентрації емоцій, які потребують розрядки, виходу із ситуації, що склалася, відповідної реакції на загрозу, дійсну чи уявну образу. Реальні вчинки здійснюються не завжди під впливом прямої ціннісної мотивації. У них завжди, чи майже завжди присутня ірраціональна складова, компонент підсвідомої мотивації, яка не осмислюється самим суб'єктом. Між конкретною мотивацією, а отже, і світом цінностей та культури, існує дистанція, яка то збільшується, то скорочується. Ціннісна криза полягає насамперед у збільшенні цього розриву.

Щодо так званого “нормального” стану суспільства, то він, навпаки, характеризується передусім передачею прийдешнім поколінням та сприйняттям ними

надбань попередніх поколінь. Завдяки інститутам соціалізації розрив між індивідуальним світом та цінностями культури даного суспільства долається з обох сторін.

Ціннісний світ особистості чи сукупність її ціннісних орієнтацій створюється на основі переживання власного досвіду. Сам процес переживання цього досвіду, спогадів про скоєне, самооцінка вчинку, самоаналіз – справа суто інтимна. Тут людина залишається наодинці сама з собою. В процесі цієї морально-психологічної роботи з осмислення та переживання власного досвіду людина формує свій власний образ, який містить не лише пам'ять про те, що було важливе й істотне в житті, але й відношення до себе, що базується на зіставленні “Я” з “Іншими” та на припустимому сприйнятті цього “Я” “Іншими”. Звісно, структура самосвідомості не зводиться до Я-образу. Як показує сучасний психоаналіз, вона більш складна й багатогранна. Але саме навколо Я-образу концентруються ціннісні уявлення і ціннісні орієнтації особистості, що надають їй визначеності [2, с. 188]. Водночас ціннісні орієнтації організовують світ емоцій та переживань, вони найбільш суттєво впливають на мотиви вчинків та дій. Завдяки ціннісним орієнтаціям на підсвідомому рівні вирішуються конфлікти бажань, спонукань, прагнень, що складають зміст внутрішнього психологічного процесу.

Найважливішим компонентом внутрішнього життя суб'єкта є прагнення освоїти ним світ цінностей, передбачуваний культурою спільноти, до якої належить людина, хоча це не завжди їй вдається повною мірою. Втім, важливо звернути увагу на сам спосіб засвоєння цінностей культури. Це засвоєння відбувається за допомогою найширших узагальнень філософських, світоглядних, релігійних уявлень, які входять до певних систем раціоналізації життєвого досвіду. Раціоналізація як система умовиводів пов'язує внутрішній світ зі світом цінностей і значень. З її допомогою людина впорядковує свій досвід, надає йому певного соціального змісту і одержує відповіді на глобальні питання: навіщо я живу, дію, чи є сенс у моєму житті?

Натомість, суспільство розробляє і пропонує свої варіанти подолання розриву між ціннісними орієнтаціями особистості і цінностями суспільства, використовуючи різноманітні засоби. Насамперед воно пропонує спрощені варіанти цінностей як беззастережно схвальних зразків поведінки: героїв засобів масової інформації, лауреатів премій тощо, з допомогою яких декларуються ідеали суспільної корисності та суспільного блага. Суспільство переносить у центр своєї пропагандистської діяльності не систему філософського обґрунтування світу цінностей як стрижня культури, а конкретних індивідів, образи яких можуть стати частиною комплексів, що мотивують поведінку людей. У такий спосіб інтерпретується система цінностей для масової свідомості та масового вжитку.

У суспільстві завжди, а особливо у такому, що трансформується, відбувається структурна інтерпретація цінностей. Уявлення про добро і зло, красу і потворність, істинні й хибні уявлення інтерпретуються призначеними для цього “проповідниками”, якими, наприклад, є певні професійні групи суспільства: художники, письменники, музиканти, які найбільше знаються на мистецтві й, отже, компетентні розмежовувати прекрасне й потворне; учені, що найкраще розмежовують істину й помилку; філософи, які відрізняють справедливість і добро від зла і несправедливості. Нині у цій царині пробують свої сили професійні політики, які хочуть “знати”, що є суспільне благо і суспільна користь. Однак в умовах нестабільності та бурхливих соціальних перетворень і потрясінь сам зміст такої наукової і пропагандистської діяльності істотно різниться. Стабільність характеризується наявністю соціально-ціннісного консенсусу, мінімальною умовою якого мусить бути офіційна інтерпретація системи цінностей суспільства, що отримує більш-менш значущу підтримку з боку масової свідомості. В сучасному суспільстві, по-перше, немає єдиної офіційної інтерпретації системи цінностей, що створює великі труднощі для посередників-пропагандистів. Яку версію

історичного процесу повинен подавати учням, наприклад, шкільний учитель в умовах конфронтації та ідеологічного протистояння? По-друге, криза ціннісної системи характеризується тим, що не існує масової підтримки офіційної ідеологічної доктрини. У цьому полягає головний механізм розриву між цілісним суспільним механізмом і приватним індивідуальним життям. Унаслідок цього розриву послаблюється дія не лише інститутів соціальної адаптації – школи, сім'ї, системи вищої освіти, а й інститутів соціального контролю – системи підтримки і забезпечення правопорядку, правосуддя, послаблюється ефективність пенітенціарної системи, тобто тюрем, колоній та інших закладів, що забезпечують виконання покарань, пов'язаних з позбавленням волі. Результатом є сприятливі умови для криміналізації системи суспільних відносин.

Досвід сучасних перетворень свідчить, що плавний перехід від однієї стабілізуючої системи цінностей до іншої, яка виробляється на зовсім інших засадах, неможливий. Головна причина такої ситуації не лише у складності опосередкованих зв'язків, а й у невизначеності ціннісних орієнтацій. Швидше за все, ефективність ціннісної згоди може бути забезпечена не тільки шляхом декларування термінальних цінностей, а шляхом утвердження у свідомості правомірності інструментальних цінностей, до яких можна віднести вірність договору, визнання пріоритету закону, дотримання кодексу правил конкурентної боротьби, законослухняна поведінка громадян, відхилення від яких може бути джерелом застосування санкцій, зокрема і насильницьких, якщо вони спираються на авторитет держави, чесність і порядність у взаємовідносинах між приватними особами, повага до власної гідності та приватних інтересів [2, с.191 – 192].

Досліджуючи суспільні цінності та їх вплив на соціальні конфлікти, не можна не відзначити особливої ролі цінностей ідеологічного характеру, їх значущість у сучасних політичних конфліктах. Важливо відзначити, що ідеологічні орієнтації концентрують головну увагу не на тому, що є насправді, а на тому, що повинно бути згідно з теоретичною доктриною. Будь-яка ідеологія – це проект майбутнього суспільного устрою, пропозиція змінити світ у певному напрямі. Суть ідеологічної діяльності полягає у визначенні мети. Отже, слід зробити висновок про те, що роль ідеологічних доктрин і цінностей ідеологічного порядку буде вищою за умови більшого поширення невдоволеності наявним станом суспільства.

На сучасному етапі розроблено декілька варіантів класифікації ідеологічних цінностей. Досить розповсюдженою є класифікація, що базується на відношенні до чинних сьогодні політичних й економічних інститутів. З цієї точки зору ідеологічні цінності поділяються на консервативні, тобто такі, що підтримують та культивують пієтет щодо старих добрих часів; революційно-радикальні, які наполягають на швидких змінах та застосуванні найсуворіших заходів для досягнення поставлених цілей; ліберально-реформістські, що підтримують необхідність деяких змін, але не приймають методи революційної боротьби заради досягнення цих змін. Усі три групи цінностей достатньо визначені і є важливими орієнтирами в політичному протистоянні. Відповідно до вибору політичних орієнтацій будується й система авторитетів у соціологічній теорії та політичній практиці, а також у філософському світогляді окремих особистостей і суспільства в цілому. Кожна із ціннісних систем подає своє бачення світу, яке значною мірою визначає й оцінки конкретних подій реального життя.

Видатний французький соціолог Р. Арон порівнює під цим кутом зору представлені такими видатними мислителями, як Огюст Конт, Карл Маркс, Алексис де Токвіль, три способи розуміння суспільних відносин, що склалися в Європі. Європейське суспільство XIX ст. оцінювалося трьома мислителями по-різному. На думку О. Конта, воно було індустріальним, К. Маркс називав його капіталістичним, а А. де Токвіль – демократичним. Вибір означуваного слова залежав від ідеологічної позиції дослідника [1].

Для О. Конта сучасне йому, або індустріальне суспільство, характеризувалося зникненням феодальних і теологічних структур. Основною проблемою суспільної реформи був консенсус. Мова йшла про поновлення єдності моральних та релігійних переконань, без якої жодне суспільство не може бути стабільним [3].

Для К. Маркса, навпаки, основна проблема тогочасного суспільства зумовлювалася внутрішніми протиріччями капіталістичного суспільства і відповідного порядку. Цих протиріч було принаймні два: протиріччя між продуктивними силами та виробничими відносинами, а також протиріччя між суспільними класами, приреченими на ворожнечу, що повинно тягти за собою зникнення приватної власності на засоби виробництва [4, с. 7 – 8].

На думку А. де Токвіля, сучасному йому суспільству був властивий демократичний характер, що означало для нього пом'якшення класових і станових відмінностей, тенденцію до вирівнювання суспільного становища, а через певний час – навіть економічного. Однак демократичне суспільство, покликане встановити рівність, могло стати (залежно від багатьох факторів) ліберальним, тобто керованим представницькими установами, що зберігали інтелектуальні свободи чи, навпаки, за несприятливих вторинних обставин – деспотичним. Новий деспотизм розповсюдився б на індивідів, які живуть відповідно до характеру суспільства, але рівних у своєму безсиллі і поневоленні [8].

Відповідно до цих трьох позицій пропонуються і три погляди на перспективи суспільного розвитку. О. Конт покладав великі надії на консенсус і стабілізацію. К. Маркс пророкував неминучість катастрофічної й водночас благодійної революції. На думку А. де Токвіля, майбутнє не детерміновано повністю і залишає місце свободі: “...демократичні суспільства, спрямованість їх суспільного розвитку можуть бути ліберальними або деспотичними залежно від багатьох причин” [8, с. 12].

Таким чином, на прикладі висунутих теорій відомих європейських філософів, соціологів і політологів ХІХ ст. видно, що протягом більше ніж півторавікової історії у суспільстві зі змінним успіхом домінували всі три типи ідеологічних цінностей, що зумовлювалося домінуванням у різних країнах у зазначений період тих чи інших ціннісних орієнтацій.

Але при всьому цьому ціннісна криза та подолання конфліктів різного характеру тік і залишилися невирішеними питаннями. Причина можливо криється в тому що практично недооцінювалася роль моральних цінностей в визначенні ролі конфлікту, тому що оцінка конфлікту відбувалася не з точки зору «добра» і «зла», а як «виграш» або «програш», «прибуток» або «втрата» в результаті обміну, хоча матеріальні об'єкти і «включають дещо більше, ніж просто гроші – інші цінності, включаючи схвалення, повагу, вчинки, любов, прихильність і інші менш матеріалізовані блага [7, с. 304].

Саме моральні цінності для вирішення конфліктних ситуацій є визначальними як для людини так і для суспільства, в будь-який історичний період розвитку (в тому числі в епоху Постмодерну).

Потужним негативним важелем в сучасному суспільно-духовному середовищі виступає прояв ціннісної реставрації, зокрема відмова від багатьох культурних здобутків напрацьованих упродовж багатовікової історії людства. Мова йде про свідому переорієнтацію від гуманістично-демократичних ціннісних засад до авторитарно-деспотичних. Це у свою чергу свідчить, що болісна ломка ціннісних орієнтирів позитивного спрямування, які формувалися не одним поколінням і належать до світової культурної скарбниці людства, негативно вплине на подальший розвиток суспільства і цивілізації в цілому. У найгіршому випадку це може призвести до домінування авторитарного деспотизму в суспільстві та руйнації багатьох культурних засадничих чинників, заміни їх спрощеними, негативними важелями які і будуть вести людство до занепаду та цивілізаційно-культурної руйнації.

Отже, на сучасному етапі розвитку світової та вітчизняної культури найбільш перспективним є цивілізаційно-культурний ціннісний комплекс, орієнтований на високодуховні моральні цінності добра та справедливості, людяності та гуманізму, ціллю якого залишається входження України до розвинутої світової цивілізаційної спільноти, подолання періоду тривалого культурного занепаду, конфронтації й ізоляції, переорієнтації інтересів держави з урахуванням світових проблем, вирішення яких передбачає розуміння взаємозв'язку національних і загальнолюдських інтересів, що розглядаються у більш широкому ціннісному контексті.

Незважаючи на складність людських відносин у сучасному суспільстві, завдяки перспективі порозуміння національних та соціальних спільнот, існує можливість подолання ціннісної кризи та конфліктів у різних суспільних сферах, чого не вдалося зробити в минулому.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Арон Р. Этапы развития социологической мысли / Р. Арон. – М. : Прогресс – Политика, 1992. – 608 с.
2. Здравомыслов А. Социология конфликта / А. Здравомыслов – М.: Аспект Пресс, 1995 – 317 с.
3. Конт О. Функции социального конфликта / О. Конт. – С.-Петербург : Весник Знания, 1910. – 80 с.
4. Маркс К., Энгельс Ф. Сочинения. В 30-ти т. Изд. 2-е Т.13. / К. Маркс, Ф. Энгельс. – М.: Госполитиздат, 1959. – 805 с.
5. Подольская Е. Ценностные ориентации и проблема активности личности / Е. Подольская: Монография. – Х. : ХГУ, 1991. – 162 с.
6. Редько О. Аксиология конфликта: социологический аспект / О. Редько. – Х.: ХГУ, 1997. – 148 с.
7. Тернер Д. Структура социологической теории / Дж. Тернер. – М. : Прогресс, 1985. – 471 с.
8. Токвиль А. Старый Порядок и Революция / А. Токвиль. – К.: Дух і Літера, 2000. – 300 с.

УДК 17.036.1:130.2

В.Б. Жадан

Харьковская государственная академия культуры,
к. филос. н., доцент кафедры философии и политологии

ГЕДОНИЗМ В КУЛЬТУРНОМ ПОЛЕ ОБЩЕСТВА ПОТРЕБЛЕНИЯ

Статья посвящена гедонистической стратегии в культуре общества потребления. В центре вопрос, в какой мере концепт «общество потребления», сконструированный применительно к развитым странам Запада, соотносится с понятием «гедонизм», сформулированным в античной философии. Показаны культурные предпосылки и этапы становления общества потребления и его основные признаки. Обосновывается ошибочность отождествления понятий «гедонизм» и «потребление».

Ключевые слова: гедонизм, культура, общество, личность, потребление.

В.Б. Жадан

ГЕДОНИЗМ У КУЛЬТУРНОМУ ПОЛІ СУСПІЛЬСТВА СПОЖИВАННЯ

Стаття присвячена гедоністичній стратегії в культурі суспільства споживання. У центрі питання, якою мірою концепт «суспільство споживання», сконструйований стосовно до розвинених країн Заходу, співвідноситься з поняттям «гедонізм», сформульованим в античній філософії. Показані культурні передумови та етапи становлення суспільства споживання і його основні ознаки. Обґрунтовується помилковість ототожнення понять «гедонізм» і «споживання».

Ключові слова: гедонізм, культура, суспільство, особистість, споживання.